

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24. — Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 35.

V Trstu, dne 10. decembra 1922.

Leto III.

ORGANIZACIJA.

Presenečeno občudujemo naravni pojav družjenja živali in rastlin, ki v velikih skupinah, zborih in družinah vrše človeku takó koristno ali uničevalno opravilo, ki bi se — vršeno v neorganizirani obliki — razblinilo in bi bilo brez znatnega učinka. Je pač naravni zakon, ki se mu morajo šibke stvarce ukloniti, da si omogočijo boj za obstanek.

In to je človeku v zgled, pouk in svarilo. Človek, prepuščen sam sebi, navezan sam nase, je ravnotako šibak, brezpomemben kakor žival in rastlina.

To je bilo jasno celó pračloveku, pri katerem ni delovala zavest sodobnega civiliziranega človeka, ki vodi proti sočloveku hujši boj nego pračlovek proti živali in ki vsled duševnega razvoja stremi za dobrinami, katere pračloveku niso bile znane, niti potrebne.

A zgodovina je kot nalašč zapisala oporoko krutega boja s tem, da je v bistvu razdelila človeško družbo v dva dela: v izkoriščance in nasprotno. A spet in kot nalašč, je poslednji del oborožila z razumevanjem, da si mora isti poiskati zaslombe v družbi enakih, s katerimi si izvojuje, česar si ne more sam.

Strnil se je torej z najbližjim interesom v stanovske ali strokovne zveze najnižji težak, profesionist, uradnik in ne zadnji tudi izkoriščevalec — kapital v obliki trustov, kartelov i. dr.

Nas pa zanima naša organizacija v obliki društva, ki je defenzivnega in ofenzivnega značaja, ker hoče varovati pridobitine in priboriti odvzete, ozir. nove moralne in materialne vrednote, o čemur naj bi marsikdo izmed tovarišev razmišljal, da si ustvari neobhodno potrebno moralo, ki — obtožimo se! — v znatni večini manjka in brez katere je vsaka uspešna akcija na pesku.

Dokler bomo smatrali organizacijo za ustanovo, ki je sama sebi namen, dokler se ne osvobodimo boleznega predsodka, da morajo delati, se izpostavljati in žrtvovati le nekateri, medtem ko ostali lahko mirno sedé v rezervnem zapečku, toliko časa smo pasivni, kar se ne korigira tako lahko, kakor se je lahko v organizaciji «zaradi lepšega». Abstrahirajmo njeno idealno in moralno plat, da nam ostane le materialno okostje: že radi tega, t. j. iz gole sebičnosti

bi nam morala biti ta inštitucija bližja! Če in kjer je pri naobražencu nažonska, tam bodi v naših vrstah višje razvita sila: zavest, polno razumevanje, ki nam jasno obrazloži, kaj in kam hočemo, ki nam nalaga dolžnosti, katere lahko, blagohotno vršimo, v svesti si, da ni pravíc brez dolžnosti, brez katerih je naša kakor vsaka druga organizacija samoprevara.

Če si je naša organizacija ravno kar nadela nalogo širše vsebine, ker je začutila to veliko potrebo, je jasen znak njene podjetnosti, idealnosti, vere v življenje in vzvišenih stremeljenj, je odsev dela pravega ljudskega učitelja in mi, njen kvas, ne bomo vendar tako nedosledni — da ne rabim drugega izraza — da ji bomo kazali hrbet in se odtegali skromno povečanemu davku ter si s tem nadeli pečat nerazumevanja in nezrelosti! Če pa imamo tu vmes mogoče še odtise kukavic, ni čudo, da ne more biti naša organizacija vzor drugim, da ne more v višji polet z zavestjo, da potem nje poiščemo gmočnih in moralnih dobrin tudi drugim.

In menda bodo vsi toliko razumevali, da je ravno danes nujno potrebno čvrsto sodelovanje, danes, ko bijemo obramben boj za ohranitev najelementarnejših pravic, ki se odreka jo nam in potom nas narodu. Je nebroj vprašanj eminentne važnosti, ki bi jih morali izvozjevati in pred katerimi ostanemo razcepljeni — brez vsake moči.

A ponavljam: kar izposlujemo sebi, kar storimo, ni le za nas, ampak za narod, za katerega se mnogi — zapečkarji večkrat in tako radi bi — jejo po prsih. Resnično lahko trdimo: kdor ni z vsem srcem za procvit društvenega življenja, nima pravice nositi na jeziku «naroda». Ne! Če imamo potrebna sredstva, a jih potajujemo, je znak, da slonita naše delovanje in stremljenje na razdiralni sebičnosti in da smo daleč, daleč od osvežujočega, osvobojajočega altruizma. Zapečkarji nimajo torej pravice kričati o pomanjkanju enotnosti, odpornosti, o brezpomembnosti in neplodnosti rganizacije, ker ne gradijo in ne sodelujejo, četudi s skromnimi močmi!

Brez varanj: tudi tu je potrebna kremenita remediura, ki naj pokaže «za» in «proti» in kolebarje med tema dvema. To je nujno potrebno zaradi stvari same, ki nam mora biti nad vse in vsled česar naj ne bo obzirov in pardonov!

F.

UČITELJEVO PSIHOLOŠKO OKO I PEDAGOŠKI TAKT

I u svagdanjem životu kažemo za stanovite ljude, da imaju «bistro oko», «bistar pogled», da lako opažaju. Rabimo i izraz «oko sokolovo». Isto tako spominjemo ljude «od takta», taktične. Takt je subjektivna strana čovjeka, njegova manira, kako se po jednim zgodama znade držati. Takt je osnovan na razboru i bez sumnje lijepa vrlina, što resi ljude.

Ako bistrine i takte treba u svagdanjem životu, pogotovo je to dvoje potrebno u uzgoju.

Psihološko oko učiteljevo znači njegovu sposobnost kao psihologa, a to on mora da bude. Uzgoj i obučavanje bez poznavanja psihologije naliči na zgradu bez temelja. Svaki se uzgoj mora bazirati na psihologiji. Već je stari Pestalozzi postavio zahtjev, da se obuka psihologizira. A to je jasno. Svaki radnik, svaki umjetnik mora najprije da pozna stvar, materiju koju obradjuje, jer bez toga nema rada, ni napretka ni uspjeha. I uzgajateljeva je dužnost, da prije svega **upozna** onoga, koga hoće da uzgaja. To je dijete, uzgajnik, ili **objekt uzgoja**. Na taj objekt prelazi njegov uzgojni rad. Objekt je uglavnom pasivan, jer se na njemu vrši uzgoj. Njega vodimo k savršenstvu. Moramo ga dakle i poznavati do kraja. Čovjek, dakle i dijete, uzgajnik, jeste psihofizično ili dualistično biće. Sastoji se od tijela i duha. Na učitelju je, da oboje strane dobro unozna, kao i zakone, po kojima se one razvijaju. U prvom redu mora biti dobar **psiholog**; i teoretičar i praktičar. U kratko vrijeme treba da znade stvoriti sud o svome gojencu: kakvo mu je mišljenje, kako pojma, kakvo mu je pamćenje, koje su mu mane, sklonosti, — jednom riječi: **individualnost** njegova treba da je jasna. Ni laž, ni prijevara, ni pretvaranje ne smiju učiteljevu oku da izblegnu. Je li dijete darovito, tupoglav, hirovito, čudljivo, nježno, energično, melankolično; je li hereditarno opterećeno, kakvi su mu afekti i strasti; što je naslijeđeno, a što je stečeno; kako sudi i zaključuje, pod kakvim utjecajima stoji izvan škole; kojom lakoćom stvara predodžbe i kako ih pamti; kakav mu je čuvstveni život i fantazija — sve će to vješto učiteljevo psihološko oko zamijetiti.

ODLOMAK IZ MOG UČITELJSKOG ŽIVOTA

«Težak je rad i mučno poučavanje s tim najnovijim učenicima. Volio bi viša godišta podučavati tri sata, negoli prvo godišta jedan sat. Drugo godišta, hajde de, još se nekako prolazi, ali pak one mlade glavičice naučiti, to je vrlo težak posao. Pripovijedam mu pet puta, deset i dvadeset puta, to mu isto i zorno pokazem, i još ne ide. A sada mi momentalno odgovori, jer je kao hipnotiziran, ali ga opet istu pitam za nekoliko vremena, pa mi opet ne zna. Dajmo opet od početka. Počnimo opet s onom prijašnjom ustrpljivošću. I opet ne ide, pa ne ide. Zapravo je to mučan posao, kada ne ide.» ... Tako sam se ja tužio prvih dana, kada sam počeo podučavanje na svojoj školi za prvi put.

Ja sam jedan od onih učitelja, što im nije bilo dano da svrše redovito sva četiri tečaja na učiteljsku. Za veliku moju nesreću hospitalirao sam na učiteljskoj školi u vježbaonici samo po semestra. Prije negoli sam nastupio službu kao učitelj, imao sam samo jedan nastup kod učenika, i to maturalni. Morao sam

Na taj način bit će uzgojni objekt — dijete — u isto vrijeme i predmet učiteljeva studije. A takav uzgojni rad donosi i samome učitelju mnogo zanimivosti, mnogo pouke. Takav posao uzdiže službu njegovu nad prosti mehanizam i nadničarstvo, te mu pruža ugodnosti. U početku bit će i zabluda, ali trajnim proučavanjem psihologije i vježbom usavršit će se učiteljevo **psihološko oko**, te će u razmjerno kratko vrijeme moći da stvara prilično siguran sud o svojim pitomcima. Zato se preporučuje pravljenje bilješki o svakome diaku napose.* Kad je uzgajatelj tako dovoljno napredovao, njegov će uzgojni — pedagoški — posao poprimiti drugi izgled. Bit će na pravome putu, jer istom kad bude gojenca svoja savršeno spoznao, drugim riječima, kad bude izoštrio psihološko svoje oko, moći će da primijeni ona uzgojna sredstva i onu metodu, koja će za taj slučaj biti najprobitačnija. A to je **pedagoški takt**. Učiteljev pedagoški takt sastoji se dakle u tome, da u svakom slučaju znade brzo i lako da se snadje, ticalo se to obuke, discipline, ili čega mu drago. Tko koleba, traži, griješi, ili se neprestano mijenja, taj nema pedagoškog takta. Takt daje čovjeku stalnost, daje mu prisutnost duha, da se u svakoj situaciji snadje. Dogodio se u školi što mu drago, učitelj od takta znat će da u trenutku oputrijebi onaj jedini način i ono najbolje sredstvo, koje tu odgovara. Takvog učitelja ništa ne može da zbuni ni frapira, on se nikada ne razgoropadi, miran je, dostojanstven. Njegov je duh elastičan, vazda spreman da sačeka i skroz neočekivane stvari. Iz njegovog oka odsijeva svježina i sigurnost. Ovo dvoje: **psihološko oko i pedagoški takt** jeste ures uzgajatelja. Svi se drugi nedostaci lakše podnose od pomanjkanja bistrog oka i savršenog takta. Jedno nadopunjava drugo. Takta ne može biti bez psiholoških vrlina, jer takt bira sredstva i načine, a to ne može s uspjehom činiti, dok se nije dobro spoznao objekt uzgojni, t. j. dijete. Ono je polarna tačka vaskolikoj pedagoškoj znanosti, a k njemu se ona vraća.

Nikola Zec.

*) Kako se prave bilješke o individualnosti učenikovoj razložio je Lj. Protić u svojoj knjizi: «Pedagoška pitanja» (dio I.)

pod pušku. Muka je bila poučavati novake u vojništvu. Ali s njima je još za silu nekako ipak išlo. Ako se nije umio okrenuti milom, okrenuli su ga silom. Nije li to najedanput uspjelo, okrenuo si ga tri, četiri puta, i time si ga nekako elektrizirao i išlo je. I tako sam ja došao iz rata u školu. Evo, kolego, iz takovih i sličnih nastupa sam ja došao da nastupam kod tih školskih «rekruta». Namješten sam bio na jednorazrednoj školi. Ono malo pedagoških i metodičkih knjiga, što sam imao prije rata, izgignule mi. Novih ne mogu dobiti. Da bi ih i bio mogao dobiti, ne bi ih bio mogao platiti, jer još tada nisam imao doznačenu plaću. Pa da bi bio i plaću imao, ne bi ih bio ni mogao kupiti, jer je tadašnja moja mjesečna plaća iznosila 175 L 25 c. A k tome sam morao i jesti u gostioni. I tako sam ja tu stajao sam pred svojom povjerenom mi dječicom. Stajao sam na mrtvoj tački sa svom svojom «mudrošću i znanošću». Stajao sam tu mučan i nepomičan na toj mrtvoj tački. Užasno i kukavno je stajati u životu na mrtvoj tački. Morao sam da se okrenem desno ili lijevo, u raj ili u pakao, ali samo s te mrtve tačke...

Počeo sam da se tužim svome starijemu, a po tome i iskusnijemu kolegi na poteškoće na koje nailazim

kod djece u prvome godištu. Zdvajao sam te gubio svaku volju za daljni rad. Prvi put sam požalio, što sam si odabrao učiteljsku karijeru. A pri tome me je moj stariji kolega tješio, da je nekako slično i njemu bilo. Upućivao me na razne načine poučavanja i konačno se izjavio, da je njemu prava zabava poučavati u prvome godištu. Ove me njegove riječi osokolile i nisam više klonuo duhom. Bio sam sada i ja svijestan, da sam i ja stvoren na sliku i priliku svojega kolege.

Moja škola bila je oko sat hoda daleko od njegove. Zamolio sam ga jednom, da bi produljio svoju obuku, te da mi dozvoli, da hospitiram u njegovoj školi. Pristao je na to drage volje. Taj dobri u uljudni kolega čekao me je cijeli sat u školi s djecom, a k tome je još produljio poučavanje za jedan sat, gdje sam ja hospitirao. Poučavao ih je malo računstva, čitanja, pisanja, zorne obuke... a ja sve to pomnivo slušam, srčem svako učiteljevo pitanje, hvatam svaki učenikov govor, i tako napinjem svoju pažnju sad na učitelja, sada na učenike, a sada sam opet našao tu u drugoj školi i svoje pogriješke. Uživao sam. Bio bi i dalje hospitirao, da se nije morala obuka prekinuti zbog djece, koja su i onako bila previše opterećena. Divna je bila ta školica. Tu nije bio učitelj — mučitelj. Veselje, zabava, prava mirna i sretna domaća obitelj. Ništa prisiljena, ništa surova nije bilo tu da se opazi, već je tu vladalo samo toplo očinsko srce, dobra majčina duša, a pokorna, poslušna, neprisiljena, vesela i zadovoljna djeca osjećala se kao da su doma za najveće sreće i zadovoljstva. Tako je sve lahko, udobno i lijepo, mislio sam si ja. — — —

Kolika je razlika u ovome hospitiranju od hospitiranja doka sam bio još djakom. Koliko li sam ja tu profitirao! Nijedna knjiha mi ne bi bila to podala.

A k tome mi je kolega još i posjet uzvratio. Dočekao sam ga i ja sa svojom djecom. Produljio sam i ja obuku. Poučavao sam, tumačio, razlagao, pokazivao, ispitivao, a moj je kolega ozbiljan sjedio za stolom i bilježio i bilježio. A ja sav radostan, misleći da ću i ovaj dan mnogo nova upoznati i naučiti. Nisam ni ja žalio, što sam taj dan produljio obuku za dva sata. Bio mi je to zaista veseo i zabaavan sat u školi. Oh, kako sam bio zadovoljan, što su me djeca taj dan bolje shvaćala i ljepše odgovarala, negoli je to bilo prije one moje hospitacije. Osjećao sam, kako već klije to posijano seme. Vidio sam i tu plodnu zemlju na kojoj mi je sjedeno da i nadalje sijem, te da je sa svom marljivošću i revnošću obradivam, i koja mi se je pričinila dosada nepristupnom močvarom, neplodnom, hladnom i ledenom korom. Čutio sam ona nevina i topla srdašća, kako požudno u se primaju moju korisnu nauku i uputu. Djetinjiskim sam se veseljem veselio, kada sam gledao i promatrao te glavice, kako misle, razmišljaju, te logično odgovaraju. Upravo su se natjecala ta živahna i maljašna djeca, da dadu što više odgovora, te da mogu što aktivnije u obuci djelovati. Živahne su im se oči krijesile, lice crvenjelo, a srce im se je smijalo od zadovoljstva, igre, zabave, veselja i nauke.

Ne, sada nisam više žalio, što mi je sudjeno biti učiteljem. Vjerovao sam i vjerujem u život i uspjeh. Prebrodio sam najuzburkanije more. Naravno, da time nisam još došao do luke. Lakše će mi biti vožnju uzdržati, jer mi je čistiji i ravniji put.

Skoro bi bio zaboravio na kolegu, što sam ga pustio za stolom nad svojom bilježnicom. Iza kako sam djecu poslao kući, pozvao sam kolegu u svoju toplu sobicu, ponudio sam mu, što sam onaj put najbolje imao — finu, parfumiranu egiptovsku cigaretu i čašu dobre istrijske kapljice. U lijepome, prijaznome, a i korisnome razgovoru konferirali smo o današnjem nastupu, uspoređujući ga s njegovim, te kombinirali, apstrahirali, analizirali, pa popunjavali cijeli onaj materijal, što ga je kolega imao u svojoj bilježnici.

Lijepi, zabavni i vrlo korisni su takovi posjeti. Koliko bi to vrijedilo za nas učitelje, za djecu, a i za sav narod, kada bi se to kod nas udomaćilo, te nam prešlo u krv i meso. Neka ne smatra mladji kolega uvredom, ako ga stariji njegov kolega kritizira u njegovoj didaktičnoj sposobnosti, pa makar bilo ta kritika oštra i pedantna. Pa nije ni isključeno, da ima i mladi učitelj koju dobru žicu u svojoj metodi. I zato neka ne bude nipošto poniženje za staroga učitelja, ako prizna, da ima njegov mladji kolega pravo. U takvim slučajevima mora biti jedan drugome uslužan i zahvalan. Svaki će mladi učitelj uvidjeti, da mu je to korisno. Osobito, ako je ratni maturant, te je namješten na jednorazrednici, gdje nema nikakve kritike, te se mora sam mučiti. Velim, mučiti, jer je je to zaista mladome učitelju muka. Ono što nama učiteljima nije dala učiteljska škola, ono si moramo sami naći i preudeliti na svome trnovome putu.

Učitelj bi mnogo muke i truda prištedio, veći uspjeh imao, a djeca bi bila manje izložena raznim kaznama, kada bi više puta zavirio u školu svoga starijega kolege. Pogotovo je to u sadašnjim prilikama od prijevke potrebe, jer nas školski nadzornik rijetko kada pohodi.

Ovih dana sam čuo od nekih kolegica, da je svedjedno, kojegod metodu učitelj upotrijebi u svojoj školi, samo da postigne isti cilj i svrhu. A to nije baš sve jedno. In biranju metode mora da bude učitelj ekonom i nekakav strateg. Prvo, mora da bude ekonom, eda može s malim, a i eventualno slabim materijalom da postigne svoj cilj i svrhu. A drugo, mora da bude «didaktični strateg», da umije sa svojim silama korisno raspolagati, te da ih umije i prištediti, tako da ne istroši i iscrpi svu svoju tjelesnu i duševnu energiju, te da ne učini od djece same invalide. Nije se svaki put pokazala dobrom ni ona nje-mačka: «Selbstmethode ist die beste Methode».

Sam sam to u ovo malo vremena iskusio. Ništa nisam pretirao, već sam nastojao, da to zabilježim vjerno i iskreno, imajući uvijek dobru svrhu i dobar cilj pred sobom. Napisao sam to u dobroj nadi, da će to dobro doći mladome kolegi, a naravno i koristiti mu. Ovo je tek četvrta godina, što sam u službi kao učitelj na jednorazrednoj školi, a mogu Vam mirne duše i otvoreno reći, da postizem svake godine uz manji trud veći uspjeh.

Ono, što su mnogim i mnogim godinama mučnoga školskoga rada pronašli i prosudili stariji učitelji da je dobro, onim kušaj i Ti, mladi kolego, da se poslužiš — a onda sudi —!

Takovim hospitiranjem i češćim sastajanjem sa susjednim kolegama se mladi učitelj sve to više kristalizuje u pedagoško-didaktičnom, a i u socialnom pogledu.

Martín Ribarić.

MAŠTANJE U DJECE

I ako maštanje ne stvara ništa novo u elementima spoznaja, to ipak razlikujemo dvojako maštanje: **reprezentativno** i **produktivno**. Reprezentativno sastoji se u živom (bujnom) pamćenju zamišljenoga, dakle ono samo reproducira, a ne mijenja prvobitni oblik spoznaja. — Produktivno (stvaralačko) maštanje stvara od spoznajnih skupova nešto novo, i ako uistinu u elementima spoznajnim, kako rekosmo, ipak ne izvodi promjene. Od već gotovih jedinica gradi kombinacijom nove. Produktivnom su maštom obdareni umjetnici svake ruke, dok se reprezentativno nalazi kod svakoga čovjeka. Šta više, i kod umobolnika dešava se da je mašta vrlo bujna. Premda maštanje nije tako znamenito kao drugi neki duševni radovi, to je ono ipak važno, jer potpomaže druge psihičke funkcije. Utječe na spoznavanje, čuvstvovanje i volju. Prema tomu treba maštu djetinju njegovati, tim prije, što ona može vrlo lako da zastrani, a onda uskočeka i čitavi duševni život njegov.

Mašta je u djece vrlo jaka, vrlo bujna. Interesantno je to, da dok su elementi spoznajni, čuvstveni i voljni još slabiji, mašta već ima široka krila. Ona njih, možemo reći, budi. Podaje im hrane, gradiva. I u čovjeka na niskom stupnju kulture mašta preotima mah.

Djetinstvo je poezija života, a tomu je uzrok mašta, kojoj ništa ne priječi. Ona ne traži sankcije razuma. Ne pita: je li nešto istinito ili nije, može li ili ne može biti. Glavno je: zalijetanje njezino godi duši. Ta ni pjesnik ne vjeruje svojoj fikciji, a ni narod valjda u mogućnost svojih priča, no to se i ne pita. Duša zjedra za takvim stvarima, što spadaju u područje mašte.

Bajke, priče i gatkice vole djeca, jer utječu na maštu njihovu, koja traži senzacije. Osobito vole preterivati. Grdosije, divovi s jedne strane, patuljci s druge. Životinje zamišljaju kao ljude. U mašti djetinjoj vlada dakle antropomorfizam, kao i u mitologiji grčkoj. I mitologije sviju naroda jesu produkt fantazije, kao i književnost svih vremena.

Nijesu sva djeca jednako obdarena maštom. Jedno dijete ima bujniju maštu, drugo siromašniju. Utvrđeno je to eksatnim eksperimentima. Jedno će znati lijepo da prikaže kraj koji je gledalo, dok to drugo ne će moći. Jedno se lako prenosi u tudja stanja i druge prilike, a drugomu to ne ide. — Da djeca imaju i produktivnu fantaziju, najbolje nam doka-

zuju u igri. Ne zadovoljavaju ih poznate igre, već izmišljaju nove. U igrama se najlakše upoznava čud i individualnost dječja. I originalnim slikarijama posvjedočuju dječja svoju stvaralačku fantaziju, kao i originalnim pričama, koje znadu izmišljati.

Najbolja je ona obuka, koja slijedi samu narav. Ni mašti dakle ne smiemo zakrčiti put, već je treba razvijati, jer je ona potrebna duši našoj. Fantazija nam poljepšava život na zemlji, u vodi nas u carstvo umjetnosti. Suzbiati je treba tamo, gdje je ona predjela mah i zasjenila moć rasudjivanja. Samo ako štetno djeluje na duh mladeži, treba joj povući uzde, i to vrlo oprezno, jer bi se moglo polučiti protivno onomu što se želi. Mašta ne vodi računa o realnosti i mogućnosti, ne obazire se na istinu, pa nastaje pitanje: hoćemo li zar, razvijajući fantaziju, potpomagati laž, izmišljotinu? Hoćemo pripovijedati djeci bajke i dozvoliti da ih čitaju, kad su one lažne? Rousseau se n. pr. protivi bajkama, jer veli da se njima djeca zavaravaju i opsenjuju. No ako stoji, da duša djetinja osjeća potrebu za takvim fantastičnim tvorevinama, znak je, da je to nešto prirodjeno. Ako je prirodjeno, onda doista ne smijemo im brariti ono, na što imaju pravo. Drugo je pitanje, da li je baš svaka bajka i priča podesna da posluži kao gradiva za njegovanje mašte. Kod izbora moramo imati na umu **etički** i **estetički** princip, pa ne ćemo pogrešiti.

Rad naš oko obrazovanja mašte bit će potpun samo onda, ako mladeži dajemo prilike da nešto **tvori**, drugim riječima: ako zaposlimo i **produktivnu** fantaziju njezinu. Kod toga su najzgodniji pismeni sastavci, što je ranije moguće neka zastavi budu **slobodni**. Ne mislimo slobodni toliko po izboru, koliko **po obradbi**. Opis proleća, ljetnog dana, zapad sunca, života u selu, rad u mravinjaku i košnici, oluja na moru, opis jedne slike itd. može da posluži kao tema za pismene vježbe, u kojima će se djeca trsiti da pruže nešto vlastito svojega. Takvi će opisi ujedno biti dragocjeno gradivo učitelju za upoznavanje individualnosti svojih učenika. — I **slikanje** i **modeliranje** jesu predmeti, u kojima se može dati prilike, da djeca pokažu produktivnost svoje fantazije.

Maštanje je duševni rad kao što je i mišljenje, pamćenje itd., pa ga treba razvijati i obrazovati kao i ostale duševne funkcije. Predlošcima, formularima, prepisivanjem i drugim šablonama ne može se to postići, već što većom radnom slobodom.

Nikola Zec.

IZ ORGANIZACIJE.

NOVI ROD

Zadnja številka našega lepega mladinskoga lista je izšla. «Zveza» je storila vse, kar je bilo v njeni moči, da dvigne list čim višje mogoče. Ni se strašila ne stroškov ne truda, da doseže ta cilj. In bilanca te postavke naše organizacije je ta, da je «Novi Rod» priznan najboljši jugoslovenski list.

Manj razveseljiva je gmotna stran lista. Vsi člani «Zveze» se ne zavedajo v enaki meri važnosti tega, skoro edinega čtiva v šoli in doma! So šole (imena teh šol objavimo v prih. številki našega glasila), ki še danes ne poznajo N. R. To ni samo nerazumevanje, ampak že indolenca. Druge vrste šole imajo premalo število naročnikov! Na teh je komodnost doma. Sprejemajo se samo naročniki za četrtletje ali celo samo za vse leto! Naročniki, ki kupujejo

list od meseca do meseca, so tu izključeni. Tega «Zveza» ni nameravala, ko je začela izdajati list! Vsi, in v prvi vrsti tisti otroci, ki si ne morejo kupiti mladinskih knjig, naj bodo deležni čtiva v «Novemu Rodu»!

Izgovor, da ni denarja, ne drži! Kajti: kako si naj razlagamo že večkrat preizkušeno dejstvo, da pade število naročnikov na šoli, ki jo zapusti agilen tovariš in se dvigne tam, kjer se ta tovariš nastavi?

Vsak izmed nas ve, da stane majhna naklada razmeroma mnogo več od velike. Ako bi se tedaj samo enkrat vsi in z enako vnemo zavzeli za to, da bi list razširili čim več mogoče, bi «Zveza» bila v stanu ceno znižati na 80 stotink in celo na 60 stotink za številko! Cena, ki bi ne bila tudi najrevnejšim previsoka, ako bi se pobirali na vseh šolah tedenski prispevki. Ponekod se to vrši in uspehi so vidni — do 25% otrok - naročnikov!

«Zveza» je izpoznala, da ne kaže izdajati lista o počitnicah, ko se naročniki raztepejo na vse strani. Zaraditega bo odslej izhajal «N. R.» v desetih številkih v mesecih šolskega leta. Za letos bo izhajal še v počitniških mesecih, ker bi ne bilo mogoče izdati v tako kratkem času (do julija) deset številkih; a letnik se zaključi že s 1. oktobrom. Proti koncu oktobra 1923. pa izide že četrti letnik!

Šole naj sporoče upravi še v tem mesecu število naročnikov za prvo številko novega letnika, ki izide dne 10. januarja v novi opremi in z umetniško prilogo.

Poskrbimo vsi enako, da se list, ki je ponos naše organizacije, in velikega kulturnega pomena, razširi do najmanjše kočice!

Pozivljemo i opominjemo ponovno kolege i kolegice pazinsko učitelj, društva, da več jednom-

SAMOIZOBRAZBA:

PROCES DELA IN IZKORIŠČANJE V KAPITALISTIČNI DRUŽBI

(Prosto posneto po K. Marxu.)

Blago in njega vrednost.

Blago imenujemo vse one predmete, ki služijo človeškim potrebam. Korist, s katero služi dobrina (blago) človeku, ji daje uporabno vrednost. Uporabno vrednost udejstvimo, ko blago uporabimo, konzumiramo.

Dobrina zadobi vrednost potom dela. Vrednost dobrine nam znači, nam zaznamuje gotovo količino dela, ki je posebej v dobrini. Čim več dela je treba za kako dobroto, tem več je vredna. Pri proizvodnji dobrin se rabijo olje, bencin, drva, obrablajo se stroji. Čim več teh proizvodnih sredstev porabi dobrina, jih vsrka vase, tem več je vredna. Delo je oni subjektivni činitelj, ki spremeni dobrinam lice in notranost, delo jim da vrednost. Delo pa merimo po delovnem času. Čim več časa, to je, čim več dela je potrebno za proizvodnjo kake dobrine, tem večjo vrednost ima. — Vsaka uporabna dobrina je sestavljena iz dveh delov, iz naravne tvarine in dela.

Vrednost dobrin presojamo relativno po delu, ki je v njih vteleseno, tako, da jih primerjamo med seboj. Splošna oblika, s katero merimo vrednost dobrin, je **denar**. Denar je tedaj oblika, izraz dela. Ko prejmem na koncu meseca 500 L, reprezentira ta denar vrednost neke množine dela, ki sem ga izvršil. Denar 500 L kot obče merilo, kot obča oblika človeškega dela, pa reprezentira tudi vrednost dela, ki je posebej v drugih dobrinah, katerega pa jaz nisem izvršil (delitev dela).

Z denarjem moremo kupiti vse, zato je denar splošen ekvivalent za vse dobrine.

Kroženje.

Črevljari naredi čevlje. Zanj nimajo črevlji uporabne vrednosti, pač pa menjalno vrednost. Uporabno vrednost zadobe šele v drugih rokah, to je pri kupcu. Črevljari dobi za čevlje denar in si kupi platno za srajce. Izvršil se je proces: blago, denar, blago. Gornji proces se vrši dalje in tako dobimo kroženje ali cirkulacijo.

V navedenem primeru se je izvršil proces naravno in pošteno.

Za črevljarijo nimajo črevlji uporabne vrednosti, pač pa menjalno, za tkalca nima platno uporabne vrednosti, pač pa menjalno.

namre svoje račune napram društveni blagajni. Iz blagajničke je knjige naime razvidno, da naše društvo broji 15 (petnaest) kolega, što nisu za god. 1922. uplatili još ni pare, a osim toga duguju i za g. 1921. Približava se konac godine, a naša blagajna mora «Zvezi» platiti od svakog člana mjesečno 5.67 L.

Otkoda da to smože blagajnik, kada raspolaže s gotovinom samo od 282.75 L? Pošto se predviđeva, da se ne će obdržavati godišnja gl. skupština nadodajemo, da iznosi neutjerana članarina sramotnu visinu od 2297 L. Kolegi, ruku na prsa, i izvršite svoju dužnost! Ne čete li, javite nam to otvoreno, eda znamo s kime imamo posla i da se znamo ravnati! Poštenje ima samo jedno lice i sjedi na jednoj stolici! — Novce šaljite na adresu: Martin Ribarić, p. Slum kod Buzeta, (presso Pingvente).

Blagajničar i predsjednik.

V cirkulaciji na gospodarskem trgu pa se proces ne godi tako, kakor gorinavedeno.

Liberalizem je dal poedincu svobodo, da počne z danini sredstvi v danih razmerah kar hoče. Dal mu je svobodo vesti in svobodo početja.

Iz prvotne cirkulacije kot sredstva je postal smoter. Denar, prejšnje prometno sredstvo, postane sam sebi namen. Cirkulacijski proces se ne vrši več v črti blago—denar—blago, ampak obratno denar—blago—denar. Ali ne kupim zato, ker rabim, temveč kupim zato, da prodam. Tisti «prodam» pa mora biti večji, kakor «kupim», ker drugače bi bil proces nesmisel.

Formula procesa tedaj ni: denar, blago, denar, temveč denar, blago, denar 1. Denar 1 je večji kakor denar ($d = 100 L$, $d 1 = 100 L + 10 L = 110 L$).

V tem procesu je bil vržen denar v cirkulacijo zato, da se poveča.

Sredstvo je postalo smoter.

Donos denar 1 je nadvrednost, ki je spremenilo denar v kapital.

Lastnik kapitala — kapitalist — hoče, da se vrednost še dalje veča, to je, da se spreminja v nadvrednost; zato vlagaja svoj kapital še dalje v cirkulacijo.

Kapitalist ne zasleduje ciljev, da bi koristil človeštvu, mu pomagal, delal. Edini njegov namen je, večati kapital, to se pravi iz vrednosti ustvariti nadvrednost.

Nadvrednost.

Prišli smo do najkočljivejše točke — **nadvrednosti**. Cirkulacijski proces na gospodarskem trgu je tako kompliciran, da bi ga nam bilo kot takega težko razumeti, zato je bolje, da proces poenostavimo. Rešiti nam je vprašanje, odkod nadvrednost (d 1). —

Tvorničar z usnjem nakupi na trgu kože. Iz teh kož, ki so njemu surovina, hoče izdelati usnje. Da bo nastalo iz kož usnje, ga bo treba obdelovati. Tvorničar tedaj noče nič drugega, kakor povečati vrednost kož, kar bo mogel storiti le z delom.

Kakor je kupil tvorničar kože, katerim hoče dati potom dela večjo vrednost, tako gre na trg in kupi blago, ki bo proizvajalo večjo vrednost.

In to proizvodno blago je **delovna moč**.

Delovna moč je vsota vseh telesnih in duševnih zmognosti, katere uporabljamo pri proizvodnji vrednot.

Kakor je svoboden kapitalist, ki kupuje in prodaja blago, tako mora biti «svoboden» delavec, da lahko

proda edino kar poseduje — svojo delovno moč. Kup in prodaja delovne moči se izvrši potom pogodbe. Cena, za katero prodaja delavec svojo delovno moč, je **mezda** ali **dnina**.

Delavec je svoboden, čemu gre torej prodajati svojo delovno moč? Tu je ravno jedro in tragika kapitalističnega gospodarskega ustroja. Svet je razdeljen v dva tabora. Na eni strani je malenkostno število onih, ki so razlastili množice ljudstva produkcijskih sredstev in dobrin, kapitalisti, na drugi strani pa je ogromna razlaščenata masa ljudi, ki ne posedujejo razven svoje delovne moči ničesar. Biološke zahteve in potrebe silijo maso nemaničev k prodaji edinega, kar imajo — delovne zmožnosti.

Delavec se je zavezal potom pogodbe delati lastniku, kapitalistu za dnevni zaslužek.

Ako bi v proizvodnem procesu mezda odgovarjala vrednosti dela, bi ne bilo izkoriščanja. Izkoriščanje pa eksistira in se vrši tako-le:

Da zasluži delavec potrebno za svoj življenjski obsto, mu je treba delati — recimo 6 ur. Delovni čas šestih ur znači množino dobrin, da lahko živi.

Delavec pa ni prodal svoje delovne moči za 6-urno delo, temveč za 8, 10 in celo 12-urno delo. Vzemimo, da dela delavec kapitalistu 10 ur na dan in da znaša njegov zaslužek 15 L, vrednost v eni uri izvršenega dela pa je 2 L.

V resnici ustvari delavec v 10. urah za 20 L vrednosti, plačanih pa dobi samo 15 L. Mezda, katero plača kapitalist delavcu, ne dosega vrednosti izvršenega dela.

V desetih urah je produciral delavec za 15 L vrednosti, to je sedem in pol urno delo + 5 L vrednosti, je dve in pol urno delo.

Vrednost onega več dve in pol urnega dela ne prejme delavec, temveč lastnik - kapitalist.

Izdelano blago tedaj ni manj vredno, ker vsebuje polno količino dela. Oškodovan je delavec, ki ni prejel plačila za vso vrednost dela. Del vrednosti delavčevega dela 5 L je vtaknil v žep kapitalist. Ta neplačana vrednost izvršenega dela je **nadvrednost**.

Čas, v katerem je delal delavec zase, je potrebno delo, čas, v katerem je vstvarjal vrednosti za kapitalista, je nadpotrebno delo. Iz tega sledi: vrednost proti nadvrednosti je kakor potrebno delo proti nadpotrebni delu.

Tu je vir kapitalističnega izkoriščanja delovnih mas.

Ustvarjanje nadvrednosti na račun delovnega ljudstva je tudi edini namen kapitalistov. Izkoriščanje gre še dalje. Kapitalistu ne zadostuje samo nadvrednost, imeti hoče še dobiček, tako, da cena presega vrednost.

Kooperacija.

Dosedaj smo jemali za primer poedinega delavca nasproti kapitalistu. Da nam bo slika množenja kapitala in slika izkoriščanja še jasnejša, si oglejmo še glavna temelja kapitalistične produkcije: kooperacijo in stroj.

Kapitalistična produkcija se vrši v kooperaciji. Kooperativno delo ima mnogo večji uspeh kakor delo vsakega posameznika zase. Delo v kooperaciji se potencira in je večje, kakor vsota dela posameznikov, če dela vsak zase. Pri delu v kooperaciji se zmanjša stalni kapital (prostor, stroji) in se poveča produkcija.

Mislimo si n. pr. tvornico za črevlje! Niti na misel nam ne pride, da izgotavlja črevlje vsak posameznik

od začetka do konca. Ne! Prvi reže usnje, drugi šiva, tretji pritruje usnje na kopita itd. Tako gre črevelj, preden je gotov, skozi več rok.

Poleg dela v kooperaciji funkcionira v moderni kapitalistični produkciji tudi stroj. Stroj postoteri produkcijo.

Vrednost dobrin se zniža, ker so lažje pridobitne razmere. Vendar ima dobiček pri stroju le kapitalist. On mu pomaga tvoriti čim več nadvrednosti.

Nakopičenje.

Kapital vtaknjen v produkcijo se vrne povečan, s tem pa proces še ni končan. Povečani kapital se vrne zopet v produkcijo in se vrača dalje. Plačilo, katerega je prejelo delavstvo od kapitalista, je manjše, kakor je producirana vrednost. Ker je prejelo delavstvo manjše plačilo, mu ni dana možnost konsumirati tega, kar je s svojim delom ustvarilo.

Recimo, da prejme delavstvo za delo 100.000 L, ustvarilo pa je vrednosti za 160.000 L. Vrednosti za 100.000 L lahko kupi od kapitalista, vendar ostane njemu še vrednosti v znesku 60.000 L.

Gornji primer pa je samo gol račun v prvi fazi kroženja, brez dobička, katerega hoče še imeti kapitalist. Ako bi vračunali še dobičke trgovskega kapitala v kroženju blaga, bi se gornja vrednost, preden pride v uporabo, potrojila.

Blaga ni mogoče konsumirati. Ker pa razpolagajo kapitalisti z denarjem in blagom, pričnejo graditi nove tvornice, železnice. Vse te gradbe so namenjene novemu izkoriščanju, novim ustvarjanjem nadvrednosti. Čim več tvornic, čim bolj razširjena produkcija, tem večja je masa modernih sužnjev - delavcev. Doma ni mogoče konsumirati produktov, zato išče kapital trgov izven svojega okrožja — v kolonijah — v industrijskih krajih. Rodi se konkurenca. Kapital se prične bojevati za trge. Boj za svetovne trge kapitala smo preživeli v zadnji svetovni vojni.

Kapital se kopiči, blaga ni mogoče konsumirati, nastanejo delavske krize. Tisoči in tisoči delavcev izgube delo — nastane brezposelnost. Kopičenje kapitala je istočasno kopičenje muk in trpljenja delavstva. Posledice? Elementarne življenske potrebe ženejo delavce, njih žene in otroke v suženjstvo kapitala za vsako ceno. Posledice so: hiranje, degeneracija rodu, prostitucija, tatvine, uboji.

Kapitalizem je razlastil človeka sadov individualnega dela. Usužnjil je množice ljudstva svojemu namenu.

Iz prvotne lastnine individualnega dela je sledila razlastitev. Kapital se kopiči (osredotočuje). Razlaščenju potom kapitalizma pa bo sledila nova razlastitev. Razlastitelj bo razlaščenata masa razlastila in ustvarila novo, višjo kolektivno lastnino.

Vsa zgodovina človeške družbe je zgodovina razrednih bojev.

Na eni strani bogastvo in pohlep po nadpotrebni delu (nadvrednostih), na drugi revščina in uboštvo. Med tema ekstremoma je nepremostljiv prepad.

Boj delovnega ljudstva nasproti kapitalizmu je boj sužnjev za človeštvo in pravico.

Neopravičena razdelitev dobrin je rodila zlo. Tega zla ne omejuje, ne ustavi vse konfesije, vse etike.

Pravična ureditev sveta bo odvrnila človeka od zla, izrula mu bo žival in ga vodila na višave «Kraľstva božjega» na zemlji.

C. Drekonja.

FELJTON

PUBLIKACIJE GORIŠKE MATICE

Dr. Res je delaven, navzeten človek. Pridnost je njegova poglavitna čednost. Pogledj kamor hočeš: povsod je natisnjeno njegovo lepo ime. Ampak...

Ampak da dela reklamo mesto da bi pisal kritiko, to mu od srca zamerim. V tem pogledu je kot slikar Bucik, ki tu pa tam dela za kruh mesto da bi ustvarjal. Eh, v težkih časih živimo: socialna vprašanja nas tepejo z gorjačami. «Goriške Matice» ne; na njenem gladkoobritem licu, «lepem papirju in jasnem tisku» se pozna, da ji je gospodar samo eden in urednik takisto samo eden. Samo eden pa še nikoli ni bil kriterij.

Da govorim stvarro: «Goriška Matica», naša (ta pojem bi trebalo diferencirati!) Mohorjeva družba je poslala zopet toliko in toliko tisoč knjig med ljudstvo. To je G. M. hvalevredno duševno in njene blažega lastnika gmotno delo. Upoštevamo oboje. Knjiže G. M. za l. 1923. pa so sledeče: Koledar, Zabavna knjižica in Sirahove bukve.

Koledar je običajna suha, plitka publikacija, potiskana s slabo vsebino in nečimernimi slikami. Hej koledar, kje ti je hrbtenica? Mari v Resovih besedah: «Ko si bo G. M. začrtala delovni načrt za več let in na podlagi tega načrta združila okoli sebe primorske kulturne delavce, znanstvenike in lep-slovce, postane temelj vse naše ljudske prosvete in živ vrecel zdrave, domače zabave in poljudnega znanstva.» («Edinost», 5. nov. t. l.). In potem: «Po-

sebno kar se tiče slednjega, bi bilo dobro, ko bi G. M. preskrbela naše ljudstvo čim prej s preprosto pisanimi in praktično zasnovanimi deli o važnih gospodarskih in socialnih vprašanjih.» (Istotam.)

Torej programa G. M. nima, a ga vendar ima. Janova glava! Pred njo nisi varen spredaj ne zadaj, kajti spredaj stoji urednik dr. Pavlica, zadaj reklamni dr. Res, a okolu njiju kroži založnik G. M. g. Lukežič. Lepe reči, pa oglej si jih od tiste plati kakor hočeš!

Koledar je torej slab: ne nudi tistega, kar bi moral in tudi mogel. Uredniku je očitno glavno, da ga uredi, založniku pa da ga ratisne in prodaja.

Z ostalima dvema knjižama je podobno. Eno je priredil Gradnik, pa ne Gradnik-poet, marveč Gradnik-kruhovec, ki stoji tudi v jezikovnem oziru nizko pod poetom. Škoda dela za tako plehkobo. «Sirahove bukve» so prevajalski plod Matičinega urednika, sociologa itd. dr. Egidijsa Pavlice ter stoje v sredi med «zabavnim» čtivom in mohorijanskimi molitveniki.

In vse to smo dobili letos ne za pet, nego samo za štiri lire. Kako da se je cena znižala? Eh, duševno delo gg. Egidijsa, Gradnikova in Resov se pač bliža konkurzu, drugače si tega ri mogoče razložiti.

Prihodnje leto zbere Joža Lovrenčič «Cvetje goriških pesnikov», Gradnik pa zopet nekaj «priredi». Počakajmo zato še eno leto; ako nas Bog ohrani zdrave, porečemo drugič Matici: Nazaj! zakaj mesto, ki ga skruniš, je sveta zemlja.

Stano Kosovel.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

«Neue Bahnen» zove se znamenita njemačka pedagoška revija, što izlazi već 33. godinu u Leipzigu. List se drži na modernijega pravca uzgojnoga, a poznato je, da se Nijemci mogu smatrati u tome učiteljima drugih naroda. Svojim novim nazorima tekmiti se može s njima jedina Amerika.

«Neue Bahnen» izlazi svakoga mjeseca na ca 50 stranica. Uz obilno zastupani teoretski dio ima mnoštvo članaka praktične naravi, kao i stručnu literaturu i bilješke sa uzgojnog područja. — Oktobarski broj ima vrijedne stvari, kao: «Heimatliche Kulturgeschichte im Spiegel der Sprache», — «Die Schülerfrage im Unterrichte», — «Seelische Berufseignung», — interesantna studija «Schreiben und Schrift», itd. — Zanimive su Claparèdove misli o vaspitnim metodama i drugo.

U nizu njemačkih pedagoških časopisa ovo je jedan od najvažnijih. N. Zec.

Blonskij P. P. Die Arbeitsschule. Prevod iz rušćine, izšel v založbi Berl. Gesellschaft und Erziehung Berlin. Cena M. 24.—

Barth P. Moralpädagogik. Verhandlungen des 1. deutschen Kongres für Moralpädagogik. Založba Dürr, Leipzig. Cena M. 39.—

Jedan jugoslovenski učiteljski list. Udruženje jugoslovenskih učitelja u Beogradu izdaje već treću godinu svoj list pod imenom «Učitelj» (— «pedagoški časopis za stručno usavršavanje učitelja i školski život» —). Ovo je znanstvena stručna revija, dok je staleško glasilo (za kulturnu i socijalnu borbu učitelja) drugi organ, — «Narodna Prosvjeta».

Organ pedagoško-književnoga zbora u Zagrebu. Bit će skoro svima poznato, da u Zagrebu postoji

vrlo stari «Pedagoško-književni zbor». Ono pedagoške književnosti što mi Hrvati imamo, dao je taj zbor u dugom nizu godina svoja opstanka. Društvo izdaje i svoj organ, već LXIII. tečaj To je «Napredak» (— «naučno-pedagoška smotra» —), list lijepe i zaslužne prošlosti. Uredjuju ga: Stj. Ratković, dr. S. Čajkovic i A. Tunkl. Slučajno sva trojica jesu zemaljski nadzornici. List izlazi mjesечно, ali od nekoga doba po 2—3 broja ujedno. Tiska se isključivo latinicom na ca 30 stranica po broju. Cijena mu je 45 Din. godišnje. Pretplata šalje se Pedagoško-književnom zboru u Zagrebu. — List imade rubrike: Teorijska pedagogija, — praktična pedagogija, — učiteljsko obrazovanje, — književna smotra, — obzor po pedag. svijetu, — manji članci i bilješke.

Nešto iz sadržaja na novijeg broja: Dr. S. Čajkovic: «Zadatak naše osnovne škole». — S. Ljubunčić: «Škola rada» (svršetak). — «Psihologija u početnoj školskoj obuci» (nastavak). — «Načrt osnove visoke pedag. škole» (od Dr. J. Turića). — «Ocjena čitanka za p. škole», itd.

Ne možemo tašiti, da se «Napredak» ne može mjeriti s beogradskim «Učiteljem», i ako se trsi da bude savremen. Škodilo je bez sumnje mnogo, što je jedan dio hrv. učitelja krenuo drugim putem zbog politike, pa izdaje svoj posebni organ «Hrv. učitelj». Inače je «Napredak» vrijedan preporuke.

Zagrebački Pedagoško-književni zbor izdaje osim svoga svog organa, još i godišnje edicije: djela pedagoška i omladinska. Nikola Zec.

«Učitelj» je po našem mišljenju najbolji jugoslovenski pedagoški časopis. Uređuje ga g. M. Stanojević (Smiljaniceva, 35.), a izlazi mjesečno jedamput, na ca 90—100 stranica. Pretplata šalje se blagajni

gl. odbora učit. združenja (Učiteljski dom) u Beogradu. Cijena za SHS je 60 D., za inozemstvo 60 fr. Štampa se cirilicom i latinicom, a ima i po koji slovenski članak. Dijeli se na: teoretski dio, — praktični dio, — Prosvjetni pregled, — književni pregled, — muzički pregled, — bilješke. Donosi najbolju i najnoviju stručnu literaturu domaće i stranu, te prijelaz uzgojnih pokreta u svijetu.

Da spomenemo nešto iz sadržaja najnovijeg broja: J. P. Jovanović: «Zadaci učiteljske organizacije» (vrlo iscrpiva studija). — Dr. P. Radosavljević: «Mo-

derne metode za odabiranje vrlo darovitih djaka». — Lj. Protić: «Naučna pedagogija». — † D. Trstenjak: «Uzgojna sposobnost» (ostavština pokojnika). — St. Rape: «O ovirah povoljnih in vzgojnih uspehov v šoli». I još čitav niz poučnih članaka i studija.

Mimogred budi spomenuto, da se jugoslovenska pedagoška književnost u zadnje vrijeme rapidno diže, a i ovaj organ učiteljskog združenja ne zaostaje nimalo za stranim pedagoškim revijama. Mi ga toplo preporučamo.

Nikola Zec.

RAZNE VESTI

«Ženski svet». Primorsko ženstvo se je organiziralo v «udruženju». To udruženje je rodila sila razmer. Povojni razbrzdanosti, nečimernosti in potratnosti je bilo treba postaviti meje. Naše ženstvo je spoznalo, da se je treba postaviti v skupno fronto proti vsemu zlu, ki se je razpasilo po vojni celo v naše najmanjše gorske vasi. Protij razbrzdanosti ni zakona, in če nam je zakon mačehovski tedaj je potrebno, da se sami pomagamo. Daj človeku dobro, da ne bo mislil v slabo. To načelo si je naše ženstvo napisalo v programu in začelo vsepovsod ustanavljati ženska udruženja, ki imajo namen dvigniti izgubljeno moralo, bojevati se proti ničemurnosti, nadomestiti popraviljanje s štedenjem in otrestiti ves prah ki se je bil rabral tekom zadnjih let na narodni samozvesti naše mladine.

Da lažje širi te svoje ideje, hoče izdajati svoje lastno glasilo, ki mu bo baje ime «Ženski svet». Kakor čujemo bo list izšel za božič. — Ker vodi razne odseke ženskega dobredelnega društva po večini učiteljstvo — mislimo, da se bo list vzdržal, izpopolnjeval in razširjal. Kajti izkazalo se je, da nima noben stan toliko organizacijskega duha, jeklene volje in altruističnega zmisla kot učiteljstvo. Ako bo list res tako dober kot obetajo in ako ne bo imel drugega namena kot sejati kulturne dobrine tedaj mu je uspeh zagotovljen. Poštenost, odkritost mora zmagati.

Sepeče se, da izide v Gorici istočasno ženski list «Slovenka». Program mu ne vemo, niti nam ni znano, kdo ga bo izdajal. Le to se nam zdi čudno, da izideta hkratu dva nova ženska lista. Ne moremo se ubraniti sumnje, da je vstal en list zaradi drugega. Tedaj konkurenčno podjetje s programom uničevati upliv in delo konkurenta? Interesantno bi bilo izvedeti resnico.

Vsekakor se bo učiteljstvo zavzemalo samo za tisti list, ki bo imel čiste namene.

Poziv učiteljicam. Splošno slovensko žensko društvo v Gorici je povabilo učiteljice z dežele dne 2. novembra — na dan zborovanja goriškega učiteljstva — na sestanek v društvenem prostoru v Trgovskem domu. Odzvalo se je povabilu precej učiteljic z vidnim zanimanjem. Posvetovale so se z društveno odbornico, gospo Marico Miličevico o eventualni naročbi ženskih ročnih del. Na ogled so bili razni vzorci: predpasniki, prtički, različne risbe in dr.

Učiteljicam je dana lepa prilika, da vzpodbujajo dekleta, tudi šoloodrasla, za ročna dela, ki so praktična in opleševalna. Z lepim ročnim delom se vzbujajo v deklicah zmisel za lepoto in čednost. Učiteljice na deželi, ki se zavedajo svoje težke, a važne naloge, so vodilna sila malih, iz katerih vzra-

ste narod. Čuti, ki jim vcepi ista, so merodajni za poznejša leta. Ura ročnega dela je merilo učiteljičinega dobrega ali slabega okusa. Naj se nikar ne izgovarja, da nočejo stariši trositi denarja za ročna dela. Koliko denarja zavržejo po nepotrebnem ravno dekleta na deželi vsled nedostajanja okusa, vsled nevednosti, potratnosti in zanikarnosti. Da, niti krpati se jim ne vzljubi, in to, ker jim ne nudi šola dovolj pouka. Izjeme so le redke.

Zato, učiteljice, če hočete biti res voditeljice vaških deklet, bodočih žen, vadite jih v krpanju, pletenju, a vzbudite jim potem ročnega dela tudi zmisel za lepoto. Lep prtiček na ponočni omariči, ličen stenski prt v kuhinji, prtič za krušni krožnik ali košek naj diči dom tudi na deželi. Zato, učiteljice, naročajte pri odseku ročnih del v Gorici vzorce, (kjer jih dobite mnogo ceneje, kot pri trgovcih) in sicer pisмено ali pa osebno ob četrtkih od dveh do treh v Trgovskem domu, I. nadstropje, vhod Corso Verdi št. 24. Na izrecno željo se zrišejo vzorci tudi na blago.

Opozarjam tudi dramatična društva na deželi, da bo imel odsek na ogled tudi narodno nošo in različne predmete, ki se bodo lahko razprodajali ob različnih prireditvah. Tozadevne informacije se dobe v društv. sedežu, kot gori omenjeno.

Poverjenikom in članom Slovenske šolske Matice. Tov. poverjenike prosim, da mi določijo do 12. decembra t. l. imenike Maticinih članov za l. 1922. Letna članarina znaša 9 L. — Za l. 1922. izidejo štiri knjige in sicer: 1. Zbornik, 2. Fink, Ukoslovje zemljepisja, 3. Dr. Pivko-Schaup, Telovadba III. in 4. Benkovič, Rastlinski imenik. Knjige so skoroda natiskane in izidejo takoj po Novem letu. Tovariši, zglašajte se pridno pri svojih poverjenikih, da bo naše ozemlje častno pri Matici zastopano. Naj bi ne bilo zavednega slov. učitelja(-ice), ki bi ne bil(-a) član(-ica) tega kulturnega društva! — Opozarjam pri tej priliki vse učiteljstvo, zlasti mlajše, na veliko zalogo pedagoških in metodičnih knjig, ki jih je Matica izdala tekom 20 let svojega obstanka. Imenik s cerami vred pričbimo v eni prihodnjih števil «Učit. l.» Mlajše učiteljstvo naj bi pridno segalo po njih in se tako strokovno izpopolnjevalo, sebi in narodu v korist in srečo! — Poverjeniki, na delo! Vsem, ki so dobre volje, vesele praznike in srečno novo leto!

Popraviti! V uvodnem članku «Dosledni» (št. 34) je popolnoma pokvarjen stavek v 5. vrsti str. 266. Glasiti se mora:

Kakor stremimo k nadaljnjemu idealu, da bodi šola popolnoma v rokah učiteljstva, tako nam mora biti organizacija najvišja, najvplivnejša avtoriteta.

V članku «Stanislavski» zadnji odstavek 4. vrsta čitaj slavna, ne slaba.

Ur.